

Paweł Edmund Strzelecki

Poznaniacy i poznanianki, poznaj ich!
materiały edukacyjne do nauki języka polskiego jako drugiego

A2/B1

Seria „Poznaniacy i poznaniarki, poznaj ich!” powstała w ramach projektu „Witaj w Poznaniu”

Tytuł: Poznaniacy i poznaniarki, poznaj ich! – materiały edukacyjne do nauki języka polskiego jako drugiego

Copyright: Poznańskie Centrum Dziedzictwa, 2023

Teksty i koncepcja merytoryczna: Julia Karczewska

Projekt graficzny i ilustracje: Lucyna Kaczmarkiewicz

Produkcja: Anna Mieszala

ISBN 978-83-62415-60-1 (całość)

ISBN 978-83-62415-72-4 (cz.4)

Wydawca: Poznańskie Centrum Dziedzictwa, ul. Gdańska 2, 61-123 Poznań
www.pcd.poznan.pl

POZnań*

Realizator:

Partner:

Patroni:

data urodzenia:
20 lipca 1797 r.

data śmierci:
6 października 1873 r.

Paweł Edmund STRZELECKI

ZADANIE 1

Przeczytaj tekst.

- 1** Podróżnik, odkrywca, badacz, geolog, wulkanolog, etnograf, filantrop, poliglota, samouk – Edmund Strzelecki. Urodził się w Głuszynie, która dziś jest częścią Poznania. Przez jakiś czas mieszkał w Krakowie, a potem przeprowadził się do Anglii i tam mieszkał do końca życia. Był pierwszym Polakiem, który okrążył ziemię w ramach wyprawy naukowej. Trwała ona aż 9 lat (1834–1843). Podróż rozpoczął w Liverpoolu, a zakończył w Londynie. Podróżnik odwiedził wszystkie znane w tamtym czasie kontynenty.
- 2** Badacz odwiedził takie kraje jak: Stany Zjednoczone, Kanada, Meksyk, Brazylia, Argentyna, Chile, Nowa Zelandia, Australia, Chiny, Indie i Egipt. Skąd wziął pieniądze na tak dalekie i długie wyprawy? Kiedy zmarł jego przyjaciel – ksiądz Franciszek Sapięha okazało się, że zapisał on Strzeleckiemu w testamencie duży majątek. Te pieniądze pozwoliły mu sfinansować liczne podróże.
- 3** W okolicy Wielkich Jezior Kanadyjskich odkrył rudy miedzi. W Ameryce Południowej badał złoża metali i kamieni szlachetnych (złota, diamentów). Na Hawajach zajmował się badaniem wulkanów. W 1840 r. w Australii zdobył najwyższy szczyt kontynentu. Nazwał go Górą Kościuszki. W 1860 r. Strzelecki otrzymał tytuł doktora honoris causa na Uniwersytecie Oksfordzkim za zasługi w badaniu Australii. Już wtedy umiał wskazać procesy, które zagrażały równowadze biologicznej tego kontynentu. Jako jeden z pierwszych badaczy zajmował się australijską meteorologią. Był autorem map i opracowań, które w tamtych czasach prezentowały całą dostępną wiedzę na temat Australii.
- 4** Strzelecki prawdopodobnie nie miał wyższego wykształcenia. Sam uczył się geologii, botaniki, zoologii. Jego zapiski i obserwacje z licznych podróży zostały docenione przez świat nauki. Oprócz bycia podróżnikiem i badaczem, działał także społecznie. Był członkiem stowarzyszenia, które wspierało Irlandczyków podczas tzw. Wielkiego Głodu. Zaangażował się w program dożywiania, w ramach którego pomoc otrzymało około 200 tysięcy irlandzkich dzieci. Mówił też głośno o równych prawach wszystkich ludzi, także Indian i Aborygenów. Nie było to w tamtym czasie popularne.

5

W sumie na świecie jest 30 miejsc, w których znajdują się pomniki i tablice upamiętniające Edmunda Strzeleckiego i jego dokonania. Jest też aż 30 miejsc, które noszą imię Edmunda Strzeleckiego, np. pasmo górskie w południowo-wschodniej Australii, rzeka okresowa oraz góra w środkowej części Australii. Jeden z gatunków eukaliptusa nazywa się Strzelecki Gum. Pewna grupa koali, która żyje na południu Australii, nosi nazwę Strzelecki koala.

ZADANIE 2

 Posłuchaj nagrania i uzupełnij tekst wyrazami z ramki.

~~wsi~~ tablice Rokiem podróżnikowi wejściem miejscowości Poznania
Londynie głaz roku świat Poznaniu Londynu miniaturowa

Edmund Strzelecki urodził się w małej podpoznańskiej **wsi** Głuszyna. Dziś jest to część _____ . Niestety, dworek, w którym mały Edek przyszedł na _____ , nie przetrwał do naszych czasów. Niedaleko miejsca, w którym kiedyś stał ten budynek, można znaleźć wielki _____ z napisem „P. E. Strzelecki / ur. w Głuszynie / 20 VII 1797 r. / zm. w _____ / X 1873”. Przed _____ do Szkoły Podstawowej nr 53 w Poznaniu znajduje się pomnik, który też upamiętnia tę postać. Patronem tej szkoły znajdującej się przy ul. Głuszyna 187, jest właśnie Edmund Strzelecki. Na wmurowanej w pomnik _____ można przeczytać: „Paweł Edmund Strzelecki / 1797 – 1873 / Wybitny syn Ziemi Wielkopolskiej”. Także w _____ przy ul. Błażeja Winklera od kilkudziesięciu lat stoi jeszcze jeden pomnik poświęcony temu _____. Jego elementem jest _____ kopia pomnika postawionego w jednej z australijskich _____. Być może wkrótce pomnik ten zostanie przeniesiony na Głuszyne. W 1997 roku prochy Pawła Edmunda Strzeleckiego zostały sprowadzone z _____ i złożone w Krypcie Zasłużonych na Wzgórzu św. Wojciecha w Poznaniu. W 2023 _____ przypada 150 rocznica jego śmierci. Rok ten został ustanowiony _____ Pawła Edmunda Strzeleckiego.

ZADANIE 3

W tekście w Zadaniu 1. pojawiło się nowe słownictwo. Dopasuj je do opisów.

akapit 1: człowiek, który nauczył się czegoś samodzielnie – *samouk*

akapit 2: to, co ma dużą wartość materialną – _____

akapit 3: wykorzystywane w jubilerstwie rzadkie minerały – _____

akapit 4: wykształcenie uzyskane w uniwersytecie, politechnice, akademii – _____

akapit 5: wszystkie elementy razem – _____

ZADANIE 4

Zaznacz poprawną odpowiedź.

Edmund Strzelecki w podróż dookoła świata wypłynął z:

- a) Irlandii
- b) Anglii
- c) Polski
- d) żadna odpowiedź nie jest poprawna

Jego wyprawa dookoła świata trwała:

- a) prawie 10 lat
- b) ponad 10 lat
- c) kilkanaście lat
- d) 9 miesięcy

Strzelecki mógł podróżować, bo otrzymał spadek od:

- a) ojca
- b) króla
- c) księcia
- d) brata

Najwyższy szczyt Australii został nazwany na cześć polskiego:

- a) poety
- b) malarza
- c) księcia
- d) bohatera narodowego

Edmund Strzelecki był wybitnym znawcą:

- a) Azji
- b) Australii
- c) Ameryki Południowej
- d) Ameryki Północnej

Podróżnik:

- a) został doceniony dopiero po śmierci
- b) zyskał sławę i uznanie po powrocie z wyprawy
- c) został zapomniany przez następne pokolenia
- d) zmarł podczas wyprawy

ZADANIE 5

Wyobraź sobie, że jako Edmund Strzelecki pisziesz pamiętnik ze swojej podróży. Uzupełnij tekst właściwą formą rzeczownika.

W podróż życia wyruszyłem z **Anglii** (Anglia). Dotarłem do _____ (Stany Zjednoczone). Potem pojechałem do _____ (Kanada). Stamtąd udałem się na południe – do _____ (Meksyk). W _____ (Ameryka Południowa) odwiedziłem _____ (Brazylia), _____ (Argentyna), _____ (Chile). Następnie dostałem się do _____ (Nowa Zelandia), skąd było już blisko do _____ (Australia). W trakcie podróży powrotnej przez _____ (Azja) znalazłem się w _____ (Chiny) i _____ (Indie). Zanim dotarłem z powrotem do _____ (Anglia), byłem jeszcze w _____ (Egipt).

ZADANIE 6

Uzupełnij zdania przysłówkiem lub przymiotnikiem w stopniu wyższym.

Z Poznania do Londynu jest **bliżej** (blisko) niż do Liverpoolu.
Z Polski do Nowej Zelandii jest _____ (daleko) niż do Kanady.
W Australii jest _____ (ciepło) niż w Kanadzie.
W Anglii jest _____ (zimno) niż w Meksyku.
Argentyna jest _____ (duża) niż Chile.
Australia jest _____ (mała) niż Brazylia.
Chiny są _____ (duża) niż Indie.

ZADANIE 7

Do którego z krajów wymienionych w Zadaniu 5. chcesz najbardziej pojechać i dlaczego?

ZADANIE 8

Przymiotniki utworzone od nazw kontynentów piszemy małą literą. Wpisz odpowiednią formę.

Największy **południowoamerykański** kraj to Brazylia. (Ameryka Południowa)

Londyn to jedna z _____ stolic. (Europa)

Egipt to jeden z _____ krajów. (Afryka)

Indie i Chiny to kraje _____. (Azja)

Kanada to największy kraj _____. (Ameryka Północna).

Canberra, Melbourne i Sydney to _____ miasta. (Australia)

ZADANIE 9

Jeśli podróżujesz do innych krajów, musisz uwzględnić różnicę czasu. Ziemia podzielona jest na 24 strefy czasowe. Jeśli jakiś kraj jest bardzo duży, obejmuje różne strefy czasowe. Tak jest właśnie w Australii.

W Polsce obowiązuje czas środkowoeuropejski. Która jest godzina w innych krajach, jeśli w Polsce jest ósma rano? Uzupełnij zdania.

Kiedy w Polsce jest ósma rano,

- w Anglii jest **siódma rano**,
- w Indiach jest _____,
- w Stanach Zjednoczonych jest _____,
- w Meksyku jest _____,
- w Sydney jest _____,
- w Nowej Zelandii jest _____,
- w Egipcie jest _____.

ZADANIE 10

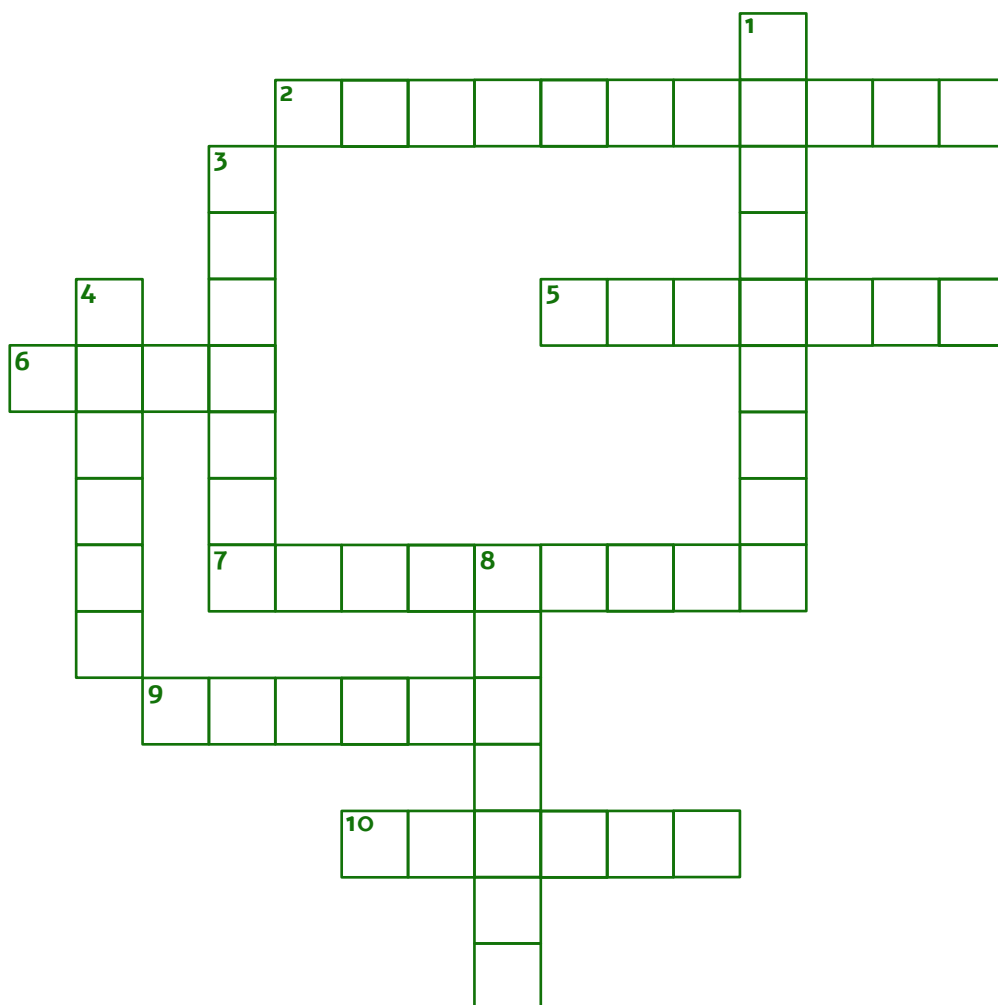
Rozwiąż krzyżówkę związaną z czasem.

Poziomo:

2. Naprawia zegarki
5. 60 minut
6. 24 godziny
7. W dawnych czasach tym urządzeniem z piaskiem mierzono czas
9. Zegarek z alarmem
10. 60 sekund

Pionowo:

1. W zegarze jest krótka i długa
3. Nosisz go na ręce
4. W tym mieście jest słynny zegar Big Ben
8. 1/60 minuty

ZADANIE 11

Edmund Strzelecki był człowiekiem bardzo aktywnym. Miał wiele talentów i zainteresowań. Połącz wyraz z definicją.

1.	podróżnik		człowiek, który zna wiele języków
2.	odkrywca		specjalista, który zajmuje się budową wulkanów
3.	badacz	1.	osoba, która odwiedza różne dalekie miejsca
4.	geolog		specjalista, który zajmuje się kulturą ludową
5.	wulkanolog		naukowiec, który coś bada
6.	etnograf		osoba, która bezinteresownie pomaga finansowo tym, którzy tego potrzebują
7.	filantrop		osoba, która coś jako pierwsza zobaczyła, poznała
8.	poliglota		specjalista, który zajmuje się budową Ziemi

ZADANIE 12

W Australii żyje wiele gatunków zwierząt, których nie ma na innych kontynentach. Przeczytaj ich opisy i dopisz nazwy z ramki.

~~kangur~~ dziobak kolczatka diabeł tasmański koala emu wombat

torbacznik, ma duże tylne nogi i ogon, dzięki któremu może skakać – **kangur**

ssak, składa jaja i ma dziób podobny do kaczki – _____

torbacznik, szary, średniej wielkości, ma długie i ostre pazury – _____

ma kolce, długi ryjek i bardzo długi język – _____

torbacznik, przypomina pluszowego misia, je tylko eukaliptusy – _____

torbacznik, drapieżnik, ma czarne futro, żyje na jednej z australijskich wysp – _____

duży ptak, który potrafi szybko biegać – _____

ZADANIE 13

W Australii żyją niebezpieczne dla człowieka zwierzęta. Uzupełnij tekst. Uważaj na gramatykę.

Gdy pojedziesz do Australii, musisz uważać na **krokodyle** (krokodyl) i _____ (rekin). One _____ (gryźć) i _____ (wciągać) swoje ofiary pod wodę. W morzu uważaj też na _____ (meduza), które _____ (parzyć). Niebezpieczne są też _____ (wąż), _____ (pająk) i _____ (skorpion). Te zwierzęta są jadowite i przy ukąszeniu _____ (wstrzykiwać) truciznę. Część z tych zwierząt to drapieżniki, które polują na inne zwierzęta, żeby przeżyć. Mogą zaatakować człowieka szczególnie, gdy czują się zagrożone. Jeśli ludzie będą ostrożni i odpowiedzialni, nic złego nie powinno ich spotkać.

ZADANIE 14

W Ogrodzie Zoologicznym w Poznaniu można oglądać zwierzęta z całego świata. Niektóre z nich zjadają inne zwierzęta – są drapieżnikami (mięsożerne). Inne zjadają rośliny – to zwierzęta roślinożerne. Wpisz ich nazwy do tabelki.

~~wilk~~ jeleń żubr zebra tygrys nosorożec lemur słoń
żyrafa antylopa bizon wielbłąd niedźwiedź

drapieżniki	roślinożerne
<i>wilk</i>	

ZADANIE 15

W Australii znajduje się wiele ciekawych miejsc. Co można tam robić?
Wpisz czasowniki z ramki. Uwaga: jeden czasownik może być użyty kilka razy.

~~podziwiać~~ oglądać zwiedzać nurkować wspinać się
zdobyć pływać przejechać

skała Uluru – **podziwiać**, _____ (uwaga: nie wolno się na nią wspinać)
Opera w Sydney – _____
Wielka Rafa Koralowa – _____
Park Narodowy Kakadu – _____
Góra Kościuszki – _____

ZADANIE 16

Nazwy geograficzne czasami zawierają nazwiska znanych ludzi.
Dopisz nazwę w dopełniaczu i uzupełnij informacje.

Kościuszko – Góra **Kościuszki**, znajduje się w **Australii** (Australia)
Arctowski – Góra _____, znajduje się na _____ (Spitsbergen)
Czerski – Góry _____, znajdują się na _____ (Syberia)
Bering – Cieśnina _____, znajduje się między _____ (Azja)
a _____ (Ameryka Północna)
Barents – Morze _____, jest częścią _____ (Ocean Arktyczny)
Hudson – Zatoka _____, znajduje się w _____ (Ameryka Północna)
Magellan – Cieśnina _____, łączy _____ (Ocean Atlantycki)
z _____ (Ocean Spokojny)
Tasman – Morze _____, jest morzem przybrzeżnym _____ (Australia)
Wiktorja – Jezioro _____, leży w _____ (Afryka)

Kim byli ludzie, na których cześć nazwano te miejsca? Dokończ zdania.

Tadeusz Kościuszko jest **polskim i australijskim bohaterem narodowym**. (polski i australijski bohater narodowy)
Henryk Arctowski był _____ krajów polarnych. (polski badacz)
Jan Czerski był _____ Syberii. (polski geolog, badacz)
Vitus Bering był _____. (duński żeglarz)

Willem Barents był_____. (holenderski podróżnik)
 Henry Hudson był_____ Arktyki.
 (angielski odkrywca, badacz)
 Ferdynand Magellan był z pochodzenia_____ (Portugalczyk),
 ale żeglował pod flagą Hiszpanii.
 Abel Tasman był_____. (holenderski
 odkrywca i kupiec)
 Wiktoria była_____. (angielska królowa)

ZADANIE 17

Rdzenna ludność Australii to Aborygeni. Jak nazywają się dawni mieszkańcy innych rejonów świata? Gdzie mieszkali? Dopisz formę liczby pojedynczej. Połącz w pary.

1.	Celtowie	<i>Celt</i>		Nowa Zelandia
2.	Majowie			Ameryka Północna
3.	Bałtowie			Alaska, Grenlandia
4.	Inkowie			Ameryka Południowa
5.	Inuici			Litwa
6.	Maorysi			np. Polska, Białoruś, Ukraina
7.	Apacze		1.	Irlandia
8.	Słowianie			Meksyk

ZADANIE 18

Polskie nazwy kierunków świata to: wschód, zachód, północ, południe. Od tych nazw można utworzyć przymiotniki:

- wschodni,
- zachodni,
- północny,
- południowy.

Jeśli trzeba być bardziej precyzyjnym, należy utworzyć określenie złożone z dwóch wyrazów: północny (przymiotnik) wschód (rzeczownik).

Uzupełnij zdania.

~~Poznań~~ Lublin Szczecin Suwałki Kraków Gdańsk Rzeszów Wrocław

Poznań leży:

- na **zachodzie** (zachód) Polski,
- w **zachodniej** (zachodnia) Polsce.

_____ leży:

- na _____ (południe) Polski,
- leży w _____ (południowa) Polsce.

_____ leży:

- na _____ (wschód) Polski,
- we _____ (wschodnia) Polsce.

_____ leży:

- na _____ (północ) Polski,
- w _____ (północna) Polsce.

_____ leży na _____ (północny zachód) Polski.

_____ leżą na _____ (północny wschód) Polski.

_____ leży na _____ (południowy zachód) Polski.

_____ leży na _____ (południowy wschód) Polski.

Bibliografia [dostęp online: 17.04.23 r.]:

Józwiak K., *Wyprawy Pawła Edmunda Strzeleckiego*, „Rzeczpospolita” 10.05.2018 <https://tiny.pl/wvjvk>

Krzykowska K., Łozińska O., *Sejm ustanowił 2023 Rokiem Pawła Edmunda Strzeleckiego*, Dzieje.pl <https://tiny.pl/wvhft>

Ludwiczak J., *Pomnik Edmunda Strzeleckiego zniknie z ul. Winklera – zastąpi go ławeczka Jarogniewa Drwęskiego*, Łazarz.pl <https://tiny.pl/wvjvz>

Wieczorek Sz., *Rok Pawła Edmunda Strzeleckiego w Poznaniu*, poznan.pl <https://tiny.pl/wvhfl>

Werner Z. *Paweł Edmund Strzelecki*, Państwowy Instytut Geologiczny <https://tiny.pl/wvhfk>

Wikipedia, *Pomnik Pawła Edmunda Strzeleckiego na Łazarzu w Poznaniu* <https://tiny.pl/wvhf8>

Wikipedia, *Pomnik Pawła Edmunda Strzeleckiego w Poznaniu* <https://tiny.pl/wvh59>